

Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Kredinin İşleyişi: Katılım Bankaları Üzerine bir Araştırma
Working Of Deposit and Loan In Interest – Free Banking: A Research on Participation Bank

Mustafa Abay, mabay@ziraatbank.com.tr, [ORCID ID](#), [ROR ID](#)

Yüksek Lisans Öğrencisi, Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası Ticaret ve Finans, Şırnak, Türkiye

Reşat Sakur, r.sakur@sirnak.edu.tr, [ORCID ID](#), [ROR ID](#)

Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi, Şırnak, Türkiye

Makale Bilgisi / Article Information

Atf (Citation): Abay, M., Sakur, R., (2026). Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Kredinin İşleyişi: Kamu Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma. *Tahlil*, 2, 32-48.

Geliş Tarihi (Submission Date)	25.03.2026
Kabul Tarihi (Acceptance Date)	30.03.2026
Yayın Tarihi (Publication Date)	31.03.2026
Makale Türü (Article Type)	Araştırma Makalesi (Research Article)
Değerlendirme (Peer-Review)	Çift Taraflı Körleme / En az İki Dış Hakem (Double Anonymized / At Least Two External)
Etik Beyan (Ethical Statement)	<p>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (It is declared that scientific, ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been properly cited).</p> <p>Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR danışmanlığında 28.07.2023 tarihinde sunduğumuz/tamamladığımız “Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Kredinin İşleyişi: Kamu Bankaları Üzerine Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır (This study is based on the master's thesis entitled Working Of Deposit And Loan In Interest – Free Banking: A Research On Public Participation Banks which we presented / completed on 28.07.2023 under the supervision of Dr. Reşat SAKUR).</p>
Benzerlik Taraması (Plagiarism Checks)	Evet (Yes) – Ithenticate/Turnitin.
Çıkar Çatışması (Conflicts of Interest)	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. (The author(s) has no conflict of interest to declare).
Yazar Katkı Oranı (Author Contribution Rate)	Çalışmaya birinci yazar %60, ikinci yazar %40 oranında katkı sağlamıştır. (The first author contributed 60% and the second author contributed 40% to the study.)
Etik Beyan Adresi (Complaints)	tahlil@sirnak.edu.tr
Finansman (Grant Support)	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. (The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research).
Telif Hakkı ve Lisans (Copyright & License)	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC-ND lisansı altında yayımlanmaktadır. (Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC-ND).

Faizsiz Bankacılıkta Mevduat ve Kredinin İşleyişi: Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma

ÖZET

Dünya ekonomik sistemi içerisinde finans sisteminin payı ve etkinliği gün geçtikçe artmaktadır. Finans sisteminin günümüz dünyasında en büyük aktörü şüphesiz ki konvansiyonel bankacılık sistemidir. Konvansiyonel bankacılık sistemi faiz ve faizle işleyen ürünleri kullandığından, İslami hassasiyeti olan insanları geleneksel bankacılık dışında, İslami ya da İslam'ın meşru bulduğu finansal ürünleri kullanmaya yöneltmiştir. Bu ürünlerin başında tasarruf sahiplerinin ellerinde bulundurdıkları fonları finansal sisteme aktararak kar elde etmek için krediye dönüştüren katılım bankaları gelmektedir. Katılım bankalarının mevduat ve kredi işleyişi her ne kadar geleneksel finans sistemiyle benzer olsa da işleyiş olarak önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada faizsiz bankacılık sisteminde katılım ve konvansiyonel bankalarının mevduat ve kredi işleyişi incelenerek geleneksel finans sisteminden amaç, kurumsal yapı, faizsiz finans ve gelir modeli, müşteri profili, ürün ve hizmetler, regülasyon ve denetim, risk yönetimi ile küresel yaygınlık bağlamında farklılıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışma sonucunda Türkiye için faizsiz bankacılık prensipleri ile hareket eden bankaların kullandıkları faizsiz enstrümanların dünya genelinde faaliyet gösteren katılım bankalarına nazaran biraz eksik kaldığı sonucuna varılmış ve faizsiz ürünlerin çeşitlendirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Mevduat, Kredi, İslami Finans, Faizsiz Bankacılık

Working Of Deposit And Loan In Interest – Free Banking: A Research On Participation Banks

ABSTRACT

The financial system's share and influence within the global economic system are growing day by day. Undoubtedly, the largest player in today's financial system is the conventional banking system. Since the conventional banking system relies on interest and interest-based products, it has led people with Islamic sensitivities to seek alternatives to traditional banking, such as Islamic financial products or those deemed permissible under Islamic law. At the forefront of these products are participation banks, which convert funds held by savers into loans to generate profit by channeling them into the financial system. Although the deposit and loan operations of participation banks are similar to those of the traditional financial system, there are significant differences in their operational mechanisms. In this context, this study aims to examine the deposit and loan operations of public participation banks and conventional banks within the interest-free banking system and highlight the differences from the traditional financial system in terms of purpose, institutional structure, interest-free finance and revenue models, customer profiles, products and services, regulation and supervision, risk management, and global prevalence. The study concluded that the range of interest-free instruments used by banks operating according to interest-free banking principles in Turkey is somewhat lacking compared to participation banks operating worldwide, and it was recommended that interest-free products be diversified.

Keywords: Participatory Banking, Deposits, Loans, Islamic Finance, Interest-Free Banking

Giriş

Finansal sistem, tasarruf sahipleri ile fon talep eden ekonomik birimler arasında kaynak transferini sağlayarak ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğinde kritik bir rol üstlenmektedir (Khan, 1986; Iqbal, 1997:42). Bu sistem içerisinde bankalar, fon toplama ve kullandırma işlevleri aracılığıyla finansal aracılık faaliyetlerinin temel aktörleri olarak öne çıkmaktadır (Bayındır, 2015: 45). Geleneksel bankacılık sistemi bu süreci faiz temelli bir yapı üzerinden yürütürken, faizsiz bankacılık ya da diğer adıyla katılım bankacılığı, faiz yasağına dayalı alternatif bir finansal model olarak gelişim göstermiştir.

Katılım bankacılığı, fon toplama sürecinde kâr-zarar ortaklığına dayalı hesaplar aracılığıyla kaynak sağlarken, fon kullandırma sürecinde ticaret, ortaklık ve kiralama gibi reel ekonomik faaliyetlere dayalı finansman yöntemlerini kullanmaktadır. Bu yönüyle sistem, yalnızca dini hassasiyetlere sahip bireylerin finansal sisteme dahil edilmesini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda risk paylaşımı, etik finans ve reel ekonomi ile güçlü bağ kurulması gibi unsurlar üzerinden konvansiyonel bankacılığa alternatif bir yapı sunduğunu iddia etmektedir.

Bununla birlikte, katılım bankacılığının teorik çerçevesi ile uygulama pratikleri arasında önemli farklılıklar bulunduğu yönünde literatürde giderek artan bir tartışma söz konusudur. Özellikle fon toplama süreçlerinde getirilerin piyasa faiz oranlarına paralel seyretmesi ve fon kullandırma işlemlerinde murabaha gibi borç benzeri yöntemlerin ağırlık kazanması, sistemin işleyiş bakımından konvansiyonel bankacılığa yakınsadığı yönünde değerlendirmelere yol açmaktadır. Bu durum, katılım bankacılığının “alternatif finansal model” olma iddiasının yeniden sorgulanmasını gerekli kılmaktadır.

Literatürde katılım bankacılığı çoğunlukla normatif bir bakış açısıyla ele alınmakta ve sistemin teorik üstünlükleri vurgulanmaktadır. Ancak bu yaklaşım, sistemin pratik işleyişini ve özellikle mevduat ile finansman mekanizmalarının gerçek ekonomik fonksiyonlarını yeterince analiz etmemektedir (Dahduli, 2009). Bu bağlamda, katılım bankacılığının alternatiflik iddiasının, doğrudan işleyiş mekanizmaları üzerinden değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de kamu katılım bankalarının sektöre dahil olmasıyla birlikte, bu tartışma daha da önem kazanmış ve sistemin yapısal özelliklerinin yeniden ele alınmasını gerekli hale getirmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, katılım bankacılığının konvansiyonel bankacılığa gerçek anlamda alternatif olup olmadığını, mevduat ve finansman yapısı üzerinden teorik bir çerçevede değerlendirmektir. Bu doğrultuda çalışmada, katılım bankalarının fon toplama ve kullandırma süreçleri analiz edilerek, sistemin risk paylaşımı, gelir modeli ve ekonomik işlevleri bakımından ne ölçüde farklılaştığı ortaya konulmaktadır.

Bu çalışma, katılım bankacılığını normatif bir perspektiften ziyade işleyiş temelli bir yaklaşımla ele alarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu yönüyle çalışma, katılım bankacılığının alternatiflik iddiasını eleştirel bir çerçevede test etmesi bakımından önem taşımaktadır.

1. Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Kavramı

Bankalar, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, fon ihtiyacı bulunan gerçek ve tüzel kişilere ileterek finansal aracılık işlevini yerine getiren temel kurumlardır. Bu çerçevede bankalar yalnızca mevduat toplama ve kredi kullandırma faaliyetleriyle sınırlı kalmayıp, para ve kredi politikalarının uygulanmasına katkı sağlama, finansal işlemlerde aracılık etme, menkul kıymet alım-satımı gerçekleştirme, ödeme sistemlerini işletme ve ticari işlemlere destek olma gibi çok yönlü hizmetler sunmaktadır. Ayrıca kiralık kasa hizmetleri aracılığıyla değerli varlıkların korunmasına imkân tanımakta ve bireyler ile işletmelerin finansal işlemlerini kolaylaştırmaktadır. Bankacılık sektörü, bu fonksiyonları sayesinde finansal sistemin etkin ve istikrarlı bir şekilde işlemesine katkıda bulunmakta, kaynakların verimli alanlara yönlendirilmesini sağlayarak ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinde kritik bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda bankacılık sektörü, makroekonomik istikrarın sağlanması ve sürdürülebilir ekonomik gelişmenin desteklenmesi açısından vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirilmektedir. (Yıldırım ve Karamustafa, 2007).

1.1. Geleneksel Bankacılık

Geleneksel bankacılık sistemi, faiz temelli bir yapı üzerine kurulmuş olup ticari bankalar, yatırım bankaları ve merkez bankaları gibi farklı kurumları kapsamaktadır. Ticari bankalar bireyler ve işletmelere yönelik finansal hizmetler sunarken, yatırım bankaları sermaye piyasalarına yönelik faaliyetler yürütmekte, merkez bankaları ise para politikalarının uygulanması ve finansal sistemin düzenlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Geleneksel bankacılığın temel işlevleri arasında mevduat kabulü, kredi kullandırımı, ödeme hizmetlerinin sağlanması, yatırım ürünlerinin sunulması ve finansal risklerin yönetimi yer almaktadır.

Bu sistemde bankalar, topladıkları mevduatlara ödedikleri faiz ile kullandırdıkları kredilerden elde ettikleri faiz arasındaki fark üzerinden gelir elde etmektedir. Dolayısıyla faiz, hem fon toplama hem de fon kullandırma süreçlerinin merkezinde yer almaktadır. Geleneksel bankacılık faaliyetleri, finansal istikrarın korunması amacıyla merkez bankaları ve düzenleyici otoriteler tarafından sıkı bir denetim altında yürütülmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda dijitalleşme ve

finansal teknolojilerde yaşanan gelişmeler, bankacılık sektörünün yapısında önemli dönüşümlere yol açmakta ve geleneksel bankacılık modelinin yeniden şekillenmesine neden olmaktadır.

1.2. Katılım Bankacılığı

Ekonomik sistem içerisinde bireyler ve kurumlar, sahip oldukları kaynakları daha verimli kullanabilmek ve gelecekte daha yüksek refah düzeyine ulaşabilmek amacıyla finansal sistem aracılığıyla tasarruf ve yatırım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu çerçevede finansal sistem, fon fazlası olan ekonomik birimler ile fon ihtiyacı olan kesimleri belirli kurallar ve kurumlar aracılığıyla bir araya getiren bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Katılım bankacılığı ise bu sistem içerisinde, faizsiz finans ilkelerine uygun şekilde fon toplayan ve bu fonları yine aynı prensipler doğrultusunda kullandıran alternatif bir bankacılık modeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Faizsiz bankacılık, literatürde İslami bankacılık veya katılım bankacılığı gibi farklı kavramlarla ifade edilmekle birlikte, temelde aynı ilkelere dayanmaktadır. Bu sistem ile konvansiyonel bankacılık arasındaki temel fark, finansman yapısında ortaya çıkmaktadır. Konvansiyonel bankacılıkta borç esaslı ve faiz temelli bir yapı hâkimken, katılım bankacılığında risk paylaşımına dayalı ve reel ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirilmiş finansman yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yönüyle katılım bankacılığı, yalnızca teknik bir farklılık değil, aynı zamanda finansal işlemlerin niteliğine ilişkin farklı bir yaklaşım sunmaktadır.

Katılım bankacılığı sistemi, faiz yasağının yanı sıra belirsizlik (garar), aşırı risk, spekülasyon ve gayrimeşru faaliyetlerin finansmanı gibi unsurları da yasaklayarak finansal işlemlerde etik bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu durum, sistemin yalnızca finansal değil aynı zamanda ahlaki bir boyut taşıdığını göstermektedir. Ayrıca fonların reel ekonomi ile bağlantılı olarak kullanılması, finansal faaliyetlerin üretim ve ticaret ile doğrudan ilişkilendirilmesini sağlamaktadır.

Tarihsel olarak faizsiz finans uygulamalarının kökeni eski dönemlere kadar uzanmakla birlikte, modern anlamda katılım bankacılığının gelişimi 20. yüzyılın ikinci yarısında hız kazanmıştır. 1960'lı yıllarda ortaya çıkan ilk uygulamaların ardından, 1970'li yıllarda İslam Kalkınma Bankası gibi kurumsal yapıların kurulmasıyla sistem uluslararası düzeyde yaygınlık kazanmıştır. 2000'li yıllardan itibaren ise küresel finans sisteminde yaşanan krizler ve alternatif finans arayışları, katılım bankacılığının büyümesini hızlandırmıştır. Günümüzde katılım bankacılığı hem İslam ülkelerinde hem de Batı finans sistemlerinde giderek daha fazla yer bulan bir finansal model haline gelmiştir.

Sonuç olarak katılım bankacılığı, finansal sistem içerisinde fon toplama ve kullandırma süreçlerini faizsiz prensipler doğrultusunda yeniden şekillendiren bir model olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu modelin teorik çerçevesi ile uygulama pratikleri arasındaki farklar, sistemin alternatiflik iddiasının sorgulanmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 1 Küresel Faizsiz Finans Sektörü Bölge ve Segment Dağılımı (milyar USD/2019)

Bölge	BankacılıkAktifleri	Sukuk	İslami Fonlar	Tekafül	Toplam
Körfez Ülkeleri	854	204,5	36,4	11,7	1.106,6
Güney Doğu Asya	240,5	303,3	26,7	3,0	573,5
Orta Doğu ve Güney Asya	584,3	19,1	16,5	11,4	631,3
Afrika	33,9	1,8	1,6	0,6	37,9
Diğer	53,1	14,7	21,1	0,4	89,3
Toplam	1.765,8	543,4	102,3	27,1	2.438,6

Kaynak: TKBB (Sukuk ve İslami Fon verileri 2019 yılı değerleridir. İslami Bankacılık Aktif büyüklükleri 2019 yılı 3. Çeyrek, Tekafül değerleri ise 2018 yılına aittir. Türkiye, Diğer bölge kategorisinde yer almaktadır.)

Bütün bu verilerin yanında sektörün dünya genelinde ne kadar yaygınlık kazandığı da sektörün gelişimi açısından önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Faizsiz finans sektörünün dünya genelindeki yaygınlığına bakıldığında da 40'tan fazla ülkede yaklaşık 1500 civarında kuruluşun bu alanda faaliyet gösterdiği görülmekte olup katılım bankacılığın en fazla gelişmiş olduğu ülkeler ve bazı ülkelerdeki katılım banka sayısına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2 İslam Ülkelerinde Bulunan Katılım Banka Sayıları

	Ülke	İslam Finans Kuruluş Sayısı	İslami Finansal Varlık Top. (Milyar Usd)	Katılım Banka Sayısı	Katılım Bankacılığı Aktif Toplamı
1	Malezya	77	415,418	38	173,956
2	Suudi Arabistan	105	412,955	16	325,394
3	İran	82	345,447	39	328,777
4	BAE	85	161,443	24	127,281

Tahlil 2026 (Mart-March), 2

5	Kuveyt	100	97,576	9	87,749
6	Katar	38	86,524	8	71,620
7	Bahreyn	59	72,825	32	68,367
8	Türkiye	7	53,883	5	44,597
9	Endonezya	145	40,396	33	21,711
10	Bangladeş	42	23,150	26	22,471
11	Pakistan	57	18,279	23	12,563
12	Mısır	26	13,487	9	12,869
13	Sudan	44	10,651	28	10,651
14	Ürdün	12	8,219	3	7,872
15	İsviçre	3	6,885	1	30,010
	Toplam	1.143	1.814,086	436	1.345,891

Kaynak: Vakıf Katılım Bankası

İslami ülkelerin yanında, son yıllarda batılı ülkelerin de katılım bankacılığına ilgi duyduklarını ve bu alanda ciddi adımlar attığı görülmektedir. İngiltere’de 20, ABD’de 10, Avusturalya’da 4, İsviçre’de 4 ve Fransa’da 3 olmak üzere toplam 41 katılım bankası faaliyet göstermektedir.

Bankacılık sektörü büyüklük ve sektör payları açısından değerlendirilmesi Tablo 3’te detaylıca yer almaktadır.

Tablo 3 Türk Bankacılık sektörünün büyüklüğü ve grupların sektördeki Payları

Banka Türleri ve Sayıları		Aktif Toplamı		Mevduatlar		Krediler	
		2021 TL	2021 Payı	2021 TL	2021 Payı	2021 TL	2021 Payı
Katılım Bankaları	6	717	7,8	556	10,5	336	7
Mevduat Bankaları	34	7.883	86	4.746	89,5	4.149	85
Kalkınma ve Yatırım	15	615	7	89,5	0	412	3
Toplam	55	9.215	100	5.303	100	4.897	100

Kaynak: BDDK

Tabloya bakıldığında 2021 yılsonu verileri dikkate alınarak Katılım Bankalarının aktif kaleminden bankacılık sektöründen aldıkları pay %7,8, Mevduatta %10,5 ve Kredilerden aldıkları pay ise % 7 olduğu görülmektedir. Sektörün durumu mukayese edildiğinde mevduat bankalarının, hemen hemen sektörün her alanında yaklaşık %85’ine sahip olduğu görülmektedir. Bu da bize şunu göstermektedir; Katılım Bankacılık sektörü Türkiye’de gelişme ve büyüme yolunda daha birçok mesafe alınabilir durumdadır. Bankaların Türkiye bankacılık sektöründeki payları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4 Bankaların Türk Bankacılık Sektöründeki Payları

Banka Çeşitleri	Sektördeki Payları
Mevduat Bankaları	% 85
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	% 8
Katılım Bankaları	% 7

Kaynak: BDDK

Tablo 4 incelendiğinde, Türkiye bankacılık sektöründe %85 oranla mevduat bankalarının yer aldığı görülmektedir. Bunu %8 ile kalkınma ve yatırım bankaları izlemekte ve kalan %7’lik kısmı ise katılım bankaları oluşturmaktadır. Bunun nedeni katılım bankacılığı sisteminin ülkemizde geç organize olması ve katılım bankacılığının gelişiminin de yavaş olması olarak ifade edilebilir. Dünyada İslami finansın temelleri Peygamber Efendimiz (S.A.V.) dönemlerine kadar dayanıyor olsa da organize anlamda son 60 yıl kadar bir geçmişe sahiptir. Ülkemizde İslami finansın en önemli temsilcileri ise katılım bankaları olarak bilinmektedir.

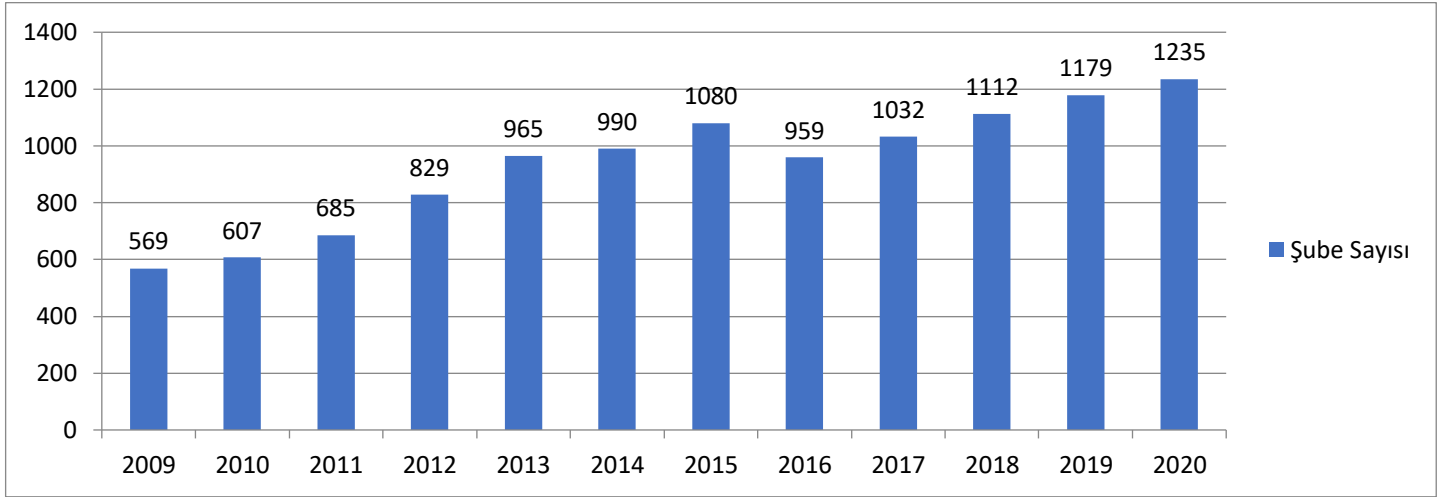
Faizsiz bankacılıkla ilgili ilk modern deneyim, 1963 yılında Mısır’da Mit Ghamr Tasarruf Bankası’nın kuruluşuna kadar gitmektedir. Ancak son kırk yılda, faizsiz bankacılığın boyutlarının ve pazardaki oyuncu sayısı açısından hızla büyüdüğü gözlemlenmektedir. Faizsiz bankacılık şu anda dünya çapında 50’den fazla ülkede uygulanmaktadır. İran, Pakistan ve Sudan’da yalnızca faizsiz olan İslami bankacılık uygulamalarına izin verilmektedir. Bangladeş, Mısır, Endonezya, Ürdün ve Malezya gibi ülkelerde ise, faizsiz bankacılık, İslami bankacılık geleneksel bankacılık ile bir aradadır (Yousefi ve ark., 1997). Batı dünyasında, İngiltere İslam Bankası ilk faizsiz banka olarak gayrimüslim bir ülke tarafından

İslami bankacılık faaliyetlerinde bulunmak üzere ruhsatlandırılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde HSBC, Üniversite Bankası Chicago'daki Ann Arbor ve Devon Bank, İslami bankacılık hizmeti veren bazı bankalardır (Karbhari ve ark., 2004).

Türkiye’de katılım bankacılığının gelişimi 1980’li yıllara uzanmakta olup, sektör ilk olarak 1984 yılında Özel Finans Kurumları (ÖFK) adı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu kapsamda Albaraka Türk ve Faisal Finans’ın kurulmasıyla birlikte faizsiz bankacılık sistemi Türkiye’de kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Sektör açısından önemli bir dönüm noktası ise 2005 yılında ÖFK’ların bankacılık statüsü kazanarak “katılım bankası” adıyla faaliyet göstermeye başlamasıdır. Bu dönüşüm, sektörün hem yasal hem de kurumsal açıdan güçlenmesini sağlamıştır.

2000’li yılların ikinci yarısından itibaren katılım bankacılığı sektöründe belirgin bir büyüme eğilimi gözlenmiştir. Özellikle 2008 küresel finans krizinin ardından, katılım bankalarının görece daha dayanıklı bir performans sergilemesi, bu modele olan ilgiyi artırmıştır. Bu süreçte risk paylaşımına dayalı finansman yaklaşımı, konvansiyonel bankacılığa alternatif bir yapı olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte sektörün gelişiminde en önemli kırılmalardan biri, kamu katılım bankalarının sisteme dahil olmasıdır. 2015 yılında Ziraat Katılım, 2016 yılında Vakıf Katılım ve 2019 yılında Emlak Katılım’ın kurulmasıyla birlikte sektör, kamu desteğiyle daha geniş bir tabana yayılmıştır.

Türkiye’de katılım bankacılığı sektörü, hem aktif büyüklük hem de toplanan fonlar açısından genel olarak artan bir eğilim sergilemektedir. Özellikle 2015 sonrası dönemde kamu bankalarının sektöre girişiyle birlikte büyüme hızında belirgin bir artış yaşanmıştır. Artan müşteri sayısı, genişleyen şube ağı ve finansal erişimin kolaylaşması, sektörün gelişimini destekleyen temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda katılım bankacılığı, finansal sistem içerisindeki payını kademeli olarak artırmakta ve daha geniş bir yatırımcı kitlesine ulaşmaktadır.

Şekil 1 Türkiye’de Katılım Bankalarının Toplam Şube Sayıları

Kaynak: TKKB

Grafikten de anlaşıldığı üzere, 2009 yılsonu itibariyle toplam 569 şube bulunmaktadır. 2009 yılından 2015 yılının sonuna kadar katılım bankalarının toplam şube sayısında sürekli olarak artış olduğu görülmektedir. 2019 yılı 4. çeyreği itibariyle ülkemizde 6 katılım bankası ve 6 bankaya ait toplam 1.179 şube bulunmaktadır. 2020 Ekim ayı sonu itibariyle toplam şube sayısı 1.235’e ulaşmıştır.

Bununla birlikte, sektörün büyümesine rağmen toplam bankacılık sistemi içerisindeki payının halen sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, katılım bankacılığının Türkiye’de gelişmekte olan ancak henüz tam anlamıyla derinleşmemiş bir finansal yapı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sektörün sürdürülebilir büyüme sağlayabilmesi için ürün çeşitliliğinin artırılması, finansal inovasyonun desteklenmesi ve erişim kanallarının genişletilmesi önem arz etmektedir.

Bankacılık sektörü ile katılım bankacılığı karşılaştırıldığında, sermaye yeterlilik oranlarının genel olarak birbirine paralel bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak bazı dönemlerde, özellikle 2018 yılı itibarıyla katılım bankacılığı sektörünün sermaye yeterliliği bakımından görece daha düşük bir performans sergilediği dikkat çekmektedir. Bu durumun temel nedenleri arasında, 2015 sonrası dönemde kamu katılım bankalarının sektöre yeni dahil olması ve başlangıç aşamasında sınırlı pazar payına sahip olmaları gösterilebilir.

Sermaye yeterlilik oranı, bankaların maruz kaldıkları kredi, piyasa ve operasyonel riskleri karşılayabilecek düzeyde özkaynak bulundurma kapasitesini ifade etmektedir. Bu oran, bankacılık sektöründe finansal istikrarın sağlanması açısından kritik bir gösterge olup, düzenleyici otoriteler tarafından yakından izlenmektedir. Türkiye’de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından asgari sermaye yeterlilik oranı %8 olarak belirlenmiş, hedef oran ise %12 olarak kabul edilmiştir.

Söz konusu eşiklerin altında kalan bankalar için temettü dağıtımı ve şube açma gibi faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi, sermaye yapısının güçlendirilmesini teşvik etmektedir. Bu durum, bankaların risk yönetimi politikalarını ve büyüme stratejilerini doğrudan etkilemekte; sermaye yeterliliği oranlarının sürdürülebilir düzeyde tutulmasını finansal

sistemin sağlıklı işleyişi açısından zorunlu kılmaktadır. Tablo 5'te Türkiye'de bankacılık sektörüne ait sermaye oranları verilmiştir.

Tablo 5 Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Sermaye Rasyoları

	2018	2019	2020 Ekim
Bankacılık Sektörü	17	18	19
Geleneksel Bankalar	17	18	19
Katılım Bankaları	16	18	19

Kaynak: BDDK

Türkiye'de genel olarak bankacılık sektörünün sermaye rasyolarına bakıldığında; özellikle 2001 krizinden sonra bankacılık sektöründe yapılan yapısal reformların bankaların rasyoları üzerinde olumlu etki yarattığı düşünülmektedir. Bu konuda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nın koymuş olduğu hedef rasyo 12 olmasına rağmen, Bankaların bu rakamı ortalama 18 civarında yakaladıkları görülmektedir.

Bankacılık, kredi olanakları, nakit depolama, yatırımlar ve diğer finansal işlemlerle ilgilenen bir sektördür. Mevduat sahipleri ile borç alanlar arasında bir köprü görevi görürler ve müşterilerinin yatırdığı fonları borç almak isteyenlere kredi imkânı sağlamak için kullanırlar (Berger ve Mester, 1999). Amaç krediler organize etmek ve dağıtmaktır (Berger ve ark., 2003). Bankacılık sektöründeki en önemli banka türü olan ticari bankalar bireylere hem de özel işletmelere işletme kredisi sağlama, mevduat kabul etme ve temel yatırım ürünleri sunma gibi çeşitli hizmetler sunarlar. Ticari bankalar ayrıca küresel ticaret hizmetleri, tüccar hizmetleri, sigorta ürünleri, emeklilik ürünleri ve hazine hizmetleri gibi başka finansal hizmetler de sunmaktadır. Ticari bir banka, ticari müşterilere operasyonlarını finanse etmek için kullanabilecekleri ticari kredileri güvence altına alma konusunda da yardımcı olabilir (Shawtari, 2018). Bir diğer bankacılık işlemi ile uğraşan banka türü olan Kredi Birlikleri, üyelik için uygun olan belirli bir kullanıcı kategorisine açık bir banka türüdür. Üyelere aittir ve insanlara yardım eden insanlar temelinde üyeler tarafından işletilmektedir (Ghossoub, 2016). Geleneksel olarak, kredi birlikleri yerel bir topluluğun sakinlerine, bir kilisenin üyelerine, belirli bir şirketin veya okulun çalışanlarına vb. hizmet verirdi. Kredi Birlikleri genellikle faaliyet gösterdikleri genel alanda müşterilere hizmet vermek için var olurlar (Nking, 2019). Bu, çoğu topluluk bankasının yalnızca kendi topluluklarından gelen müşterileri aldığı anlamına gelir; bu da genellikle topluluk bankalarının diğer banka türlerinden daha küçük olmasına neden olur. Kredi Birlikleri, hizmetlerini topluluk üyelerine odaklayarak sundukları hizmetleri kişiselleştirebilir ve genellikle edindikleri müşterilerle kalıcı ilişkiler kurabilirler (Ghossoub, 2016; Goglio ve Kalmi, 2017).

Katılım bankacılığı, fon toplama ve fon kullandırma süreçlerini faizsiz finans ilkeleri doğrultusunda gerçekleştiren bir bankacılık modelidir. Bu sistemde bankalar, cari hesap ve katılma hesabı olmak üzere iki temel yöntemle fon toplamakta ve bu fonları müşterilerin talep ettiği mal ve hizmetlerin finansmanında kullanmaktadır (Batir ve ark., 2017). Cari hesaplar getirisiz fonları ifade ederken, katılma hesapları kâr-zarar ortaklığına dayalı bir yatırım niteliği taşımaktadır. Katılım bankaları doğrudan kredi vermemekte, toplanan fonlar üzerinden müşterilerinin talep ettiği mal, hak ve hizmetleri nakit olarak satın almak veya kiralamak ve bunları müşterilerine belirli bir vade üzerinde taksitli olarak satmak veya kiralamak suretiyle gelir elde etmektedir. (Erol ve ark., 2014).

Katılma hesapları, emek-sermaye ortaklığına dayanan mudaraba modeli çerçevesinde işlemektedir. Bu yapıda tasarruf sahipleri sermaye sağlayıcı (rabbül-mal), katılım bankaları ise bu fonları yöneten taraf (mudarib) konumundadır (Okumuş, 2005). Banka, topladığı fonları çeşitli yatırım ve finansman faaliyetlerinde değerlendirerek elde ettiği geliri önceden belirlenen oranlar çerçevesinde hesap sahipleriyle paylaşmaktadır (Karapınar ve Doğan, 2015). Bu yönüyle sistem, sabit getirili mevduat yapısından ayrılarak risk paylaşımını esas alan bir model sunmaktadır.

Fon kullandırma sürecinde ise katılım bankaları klasik anlamda kredi vermek yerine, müşterilerin talep ettiği mal ve hizmetleri doğrudan finanse etmektedir. Bu kapsamda en yaygın kullanılan yöntem murabaha olup, banka ilgili malı satın alarak müşteriye vadeli ve kâr payı eklenmiş bir fiyat üzerinden satmaktadır. Bunun yanında finansal kiralama (icara), ortaklık temelli finansman (muşaraka) ve emek-sermaye ortaklığı (mudaraba) gibi yöntemler de kullanılmaktadır. Ancak uygulamada murabaha işlemlerinin ağırlıkta olduğu görülmekte, bu durum finansman yapısının kredi benzeri bir karakter kazanmasına yol açmaktadır. Faizsiz bankalarının takip ettiği başlıca iki çalışma yöntemi vardır. Bunlar Muşaraka ve Mudaraba olarak adlandırılmaktadır (Metwally, 1997). muşaraka Arapça'da paylaşmak anlamına gelir ve iş bağlamında ortaklık anlamına gelir. Finansör, iş adamına borç para verir ve iş adamı, tahakkuk eden veya katlanılan kâr veya zarar için geçerli olan belirli bir oranda bu tür bir işin kâr veya zararını paylaşmak için bir sözleşme yapar. Yatırımına bağlı olarak götürü bir meblağ veya herhangi bir oran belirlemesine veya zarar paylaşımını yasaklayan bir anlaşma yapmasına izin verilmez. Bu sözleşme daha çok bir ortak girişim gibidir ve her iki taraf da işteki sorumluluklarını paylaşacaktır (Farooq ve Ahmed, 2013).

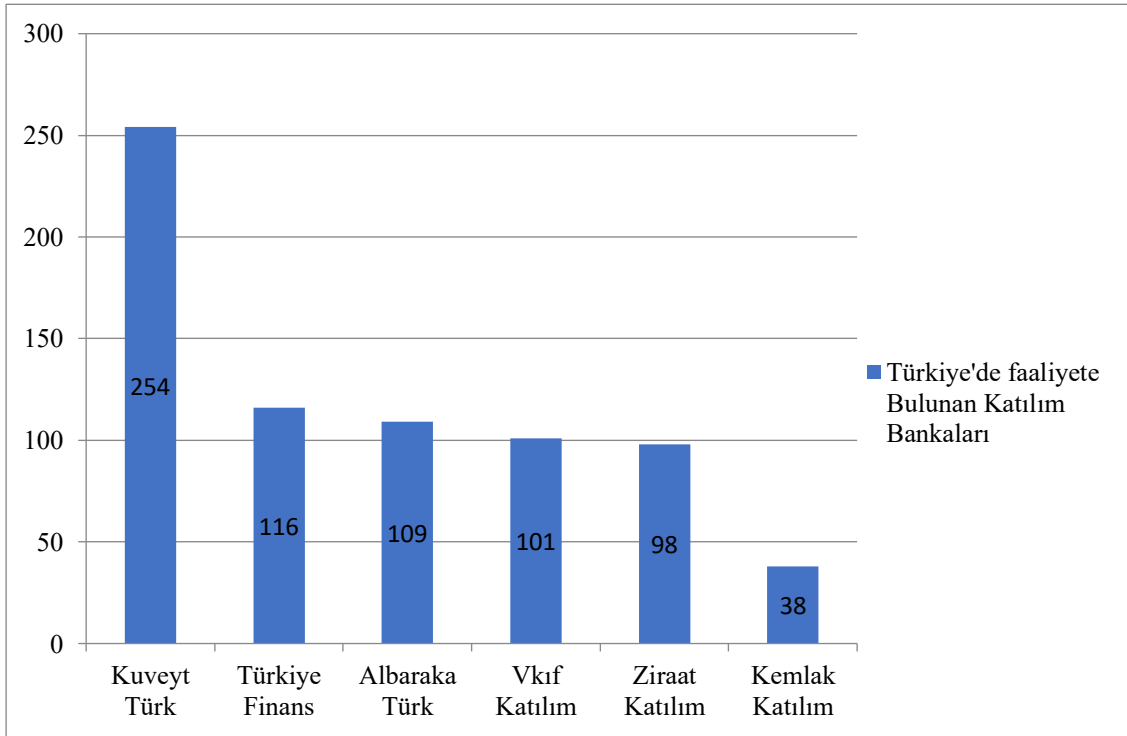
Katılım bankacılığı sisteminde ayrıca bireysel emeklilik, yatırım fonları ve tekafül sigortası gibi tamamlayıcı finansal araçlar da yer almaktadır (Polat ve ark., 2014). Bu araçlar, tasarrufların faizsiz finans prensiplerine uygun yatırım enstrümanlarında değerlendirilmesini sağlamakta ve sistemin finansal derinliğini artırmaktadır. Bununla birlikte tüm bu

işlemler, faiz yasağı, belirsizlikten kaçınma ve reel ekonomik faaliyetlere dayalı olma gibi temel ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir. Faizsiz bankacılık uygulamalarının risklerine bakıldığında ise, şu şekilde sıralamak mümkün olmaktadır: Faizsiz bankaların karşılaştığı temel suçlamalar, her zaman terörü finanse etmeleri yönünde ortaya çıkmaktadır. Bu iddianın temelinde, faizsiz bankaların çok miktarda zekat parası işlemi yapması ve zenginden alınan verginin fakire dağıtılması süreçlerinin rolü büyüktür. Nitekim, zekat parası bankalarda toplanmakta ve daha sonra hayır amaçlı olarak hayır kurumlarına aktarılmaktadır. Bu kurumlardan bazıları daha sonra terörist gruplara dönüştüğünde ise bankalar dolaylı olarak terörü finanse etmekle suçlanmaktadır. Bu bağlamda bu iddianın kanıtlandığı veya çürütülebildiği net bir sonucun olmaması, faizsiz bankacılığın başlıca risklerinden birini ortaya çıkarmaktadır (Alpay ve Hasan, 2007; Kartal, 2012).

Sonuç olarak katılım bankacılığı, teorik olarak risk paylaşımına dayalı ve reel ekonomi ile güçlü bağ kuran bir finansman modeli sunmaktadır. Ancak uygulamada özellikle murabaha işlemlerinin baskınlığı, sistemin işleyişinin konvansiyonel bankacılığa benzerlik göstermesine neden olmakta ve alternatiflik iddiasının sınırlarını ortaya koymaktadır.

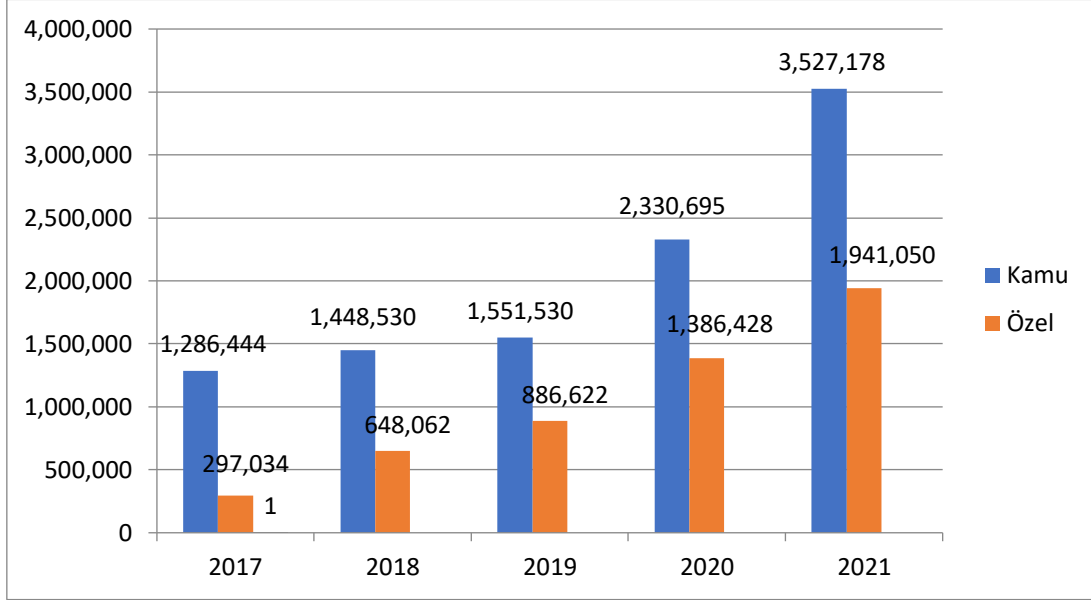
1.3. Kamu- Özel Katılım Bankacılığı

Katılım bankacılığı İslami finans prensiplerine uygun bir bankacılık modelidir ve faizsiz finansal ürünler sunarken, diğer bankalar genellikle faiz temelli ürünler sunarlar. Her iki tür banka da farklı müşteri ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli finansal hizmetler sunar ve yasal düzenlemelere tabidirler. Aşağıda Türkiye’de faaliyette bulunan hem özel hem de kamu katılım bankalarının en önemli verileri şekillerle ve rakamlarla gösterilerek okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

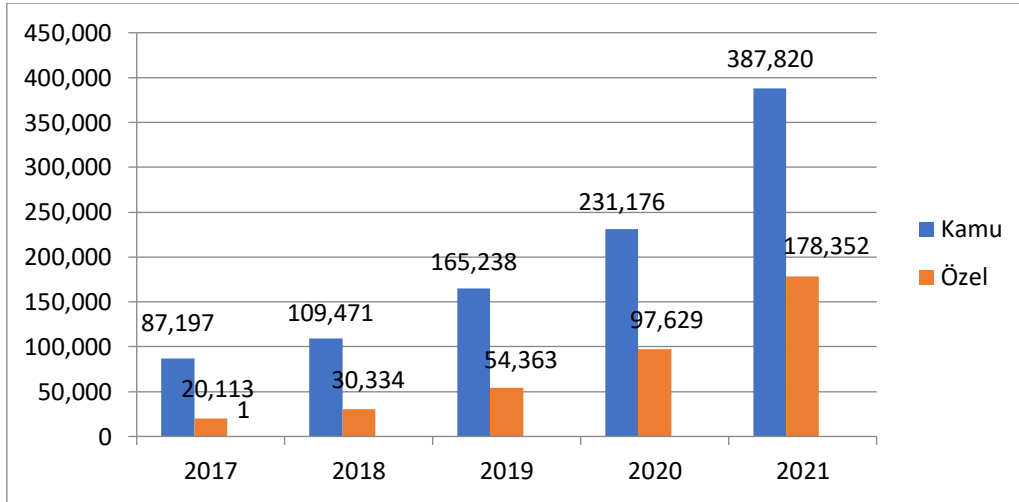
Şekil 2 Katılım Bankalarının 2021 Yılı Aktif Büyüklüğü (Milyon TL)
Kaynak: (TKBB, 2023)

Şekil 2’de yer alan 2021 yılı sonu verilerine göre Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal büyüklükleri incelendiğinde, özel sermayeli katılım bankaları arasında Kuveyt Türk’ün %67 oranında artışla 254,068 milyar TL aktif büyüklüğe ulaşarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Kuveyt Türk, 2022). Söz konusu bankayı, 116 milyar TL aktif büyüklük ile Türkiye Finans ve 109 milyar TL ile Albaraka Türk takip etmektedir. Kamu sermayeli katılım bankaları açısından değerlendirildiğinde ise, 101 milyar TL aktif büyüklük ile Vakıf Katılımın öne çıktığı, bu bankayı 98,3 milyar TL ile Ziraat Katılım ve 38,7 milyar TL ile Emlak Katılımın izlediği anlaşılmaktadır.

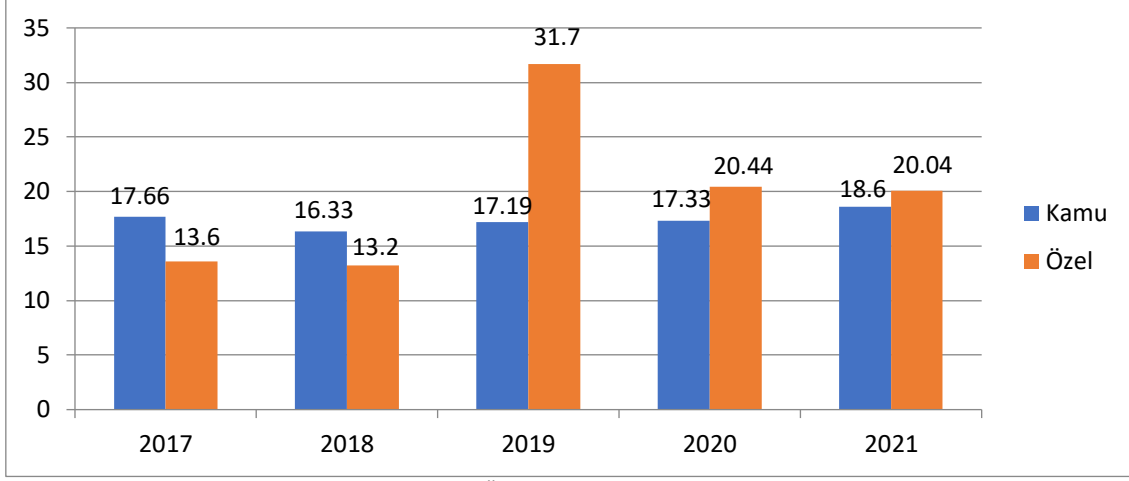
Şekil 3 Katılım Bankalarının Özel-Kamu Bazında Toplam Aktif Gelişimi
Kaynak: (TKBB, 2023)

Şekil 3’te katılım bankalarının toplam aktif büyüklükleri kamu ve özel sermaye ayrımında incelendiğinde, 2017 yılında özel sermayeli katılım bankalarının toplam aktiflerinin, kamu sermayeli katılım bankalarına kıyasla yaklaşık 8,5 kat daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak izleyen dönemde kamu katılım bankalarının aktif büyüklüğünde kayda değer bir artış yaşanmış ve 2021 yılı itibarıyla bu bankaların toplam aktifleri, özel sermayeli katılım bankalarının aktif büyüklüğünün yaklaşık %50’sine ulaşmıştır. Bu gelişimde, 2015 sonrası dönemde faaliyete geçen kamu katılım bankalarının sektöre dahil olmasının belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Emlak Katılım Bankası’nın sektöre girişi, kamu katılım bankalarının büyüme performansını önemli ölçüde desteklemiştir.

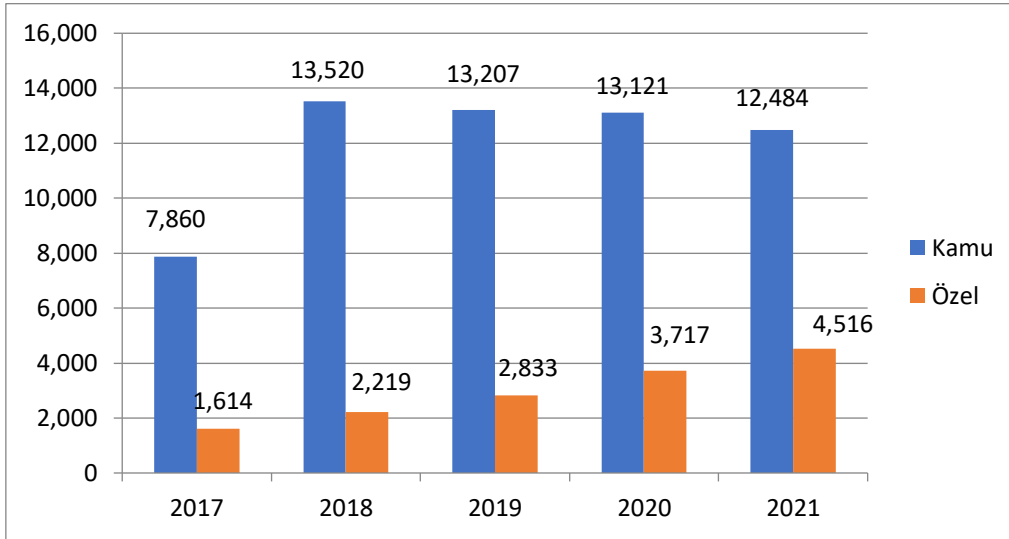
Şekil 4 Katılım Bankalarının Özel-Kamu Bazında Toplanan Fonları
Kaynak: TKBB

Şekil 4’te kamu ve özel sermayeli katılım bankalarının toplanan fonlar açısından karşılaştırmalı durumu incelendiğinde, 2017 yılında özel katılım bankalarının topladığı fonların, kamu katılım bankalarına kıyasla yaklaşık dört kat daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak takip eden dönemde kamu katılım bankalarının önemli bir büyüme performansı sergilediği ve 2021 yılı itibarıyla toplanan fonlarının, özel katılım bankalarının fonlarının yaklaşık %50’sine ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu gelişme, önceki bulgularla paralel şekilde, kamu katılım bankalarının 2017 sonrasında sektörde kayda değer bir ivme yakaladığını ve finansal büyüklüklerini önemli ölçüde artırdığını ortaya koymaktadır.

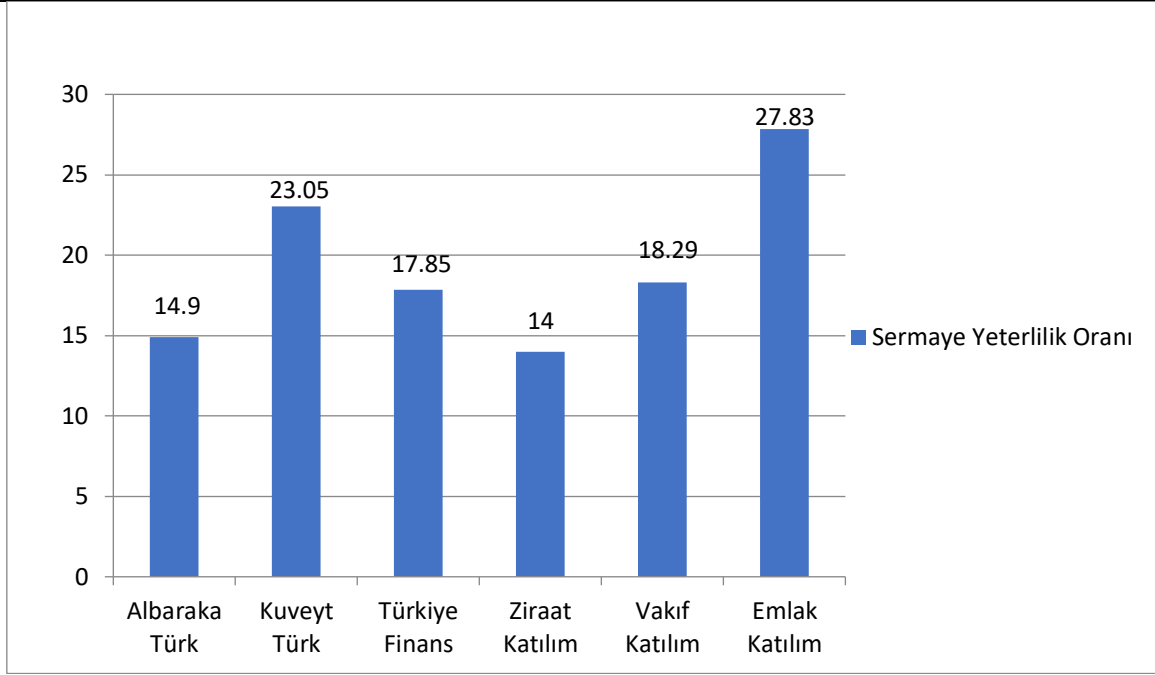
Şekil 5 Katılım Bankalarının Özel-Kamu Bazında Sermaye Yeterlilik Oranı
Kaynak: TKBB

Şekil 5'te kamu ve özel sermayeli katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranları karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Buna göre, 2017–2021 döneminde özel katılım bankalarının ortalama sermaye yeterlilik oranlarının görece istikrarlı bir seyir izlediği ve önemli bir değişim göstermediği görülmektedir. Buna karşılık, kamu katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranlarında daha dalgalı bir yapı dikkat çekmektedir. Nitekim bu oran 2017–2018 yıllarında yaklaşık %13 seviyelerinde iken, 2019 yılında %32 düzeyine yükselmiş, ardından 2020–2021 döneminde ise %20'ler seviyesinde dengelenmiştir. 2019 yılından itibaren kamu katılım bankalarının ortalama sermaye yeterlilik oranındaki artışta, Emlak Katılım Bankası'nın sektöre etkisinin belirleyici olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 6 Katılım Bankalarının Personel Sayısı (TBB,2023)
Kaynak: (TKBB, 2023)

Şekil 6'da yer alan 2017–2021 dönemine ilişkin olarak Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının personel sayıları incelendiğinde, özel sermayeli katılım bankalarının toplam personel sayısının kamu sermayeli katılım bankalarına kıyasla belirgin ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 2018–2021 yılları arasında özel katılım bankalarının personel sayılarında önemli bir değişim gözlenmezken, kamu katılım bankalarının personel sayısında istikrarlı bir artış eğilimi dikkat çekmektedir. Bu durum, kamu katılım bankalarının söz konusu dönemde büyüme ve kurumsallaşma süreçlerini sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Şekil 7 Katılım Bankalarının 2021 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranı (%)

Kaynak: (TKBB, 2023)

Şekil 7’de Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2021 yılına ait sermaye yeterlilik oranları yer almaktadır. Buna göre, söz konusu yılda en yüksek sermaye yeterlilik oranına sahip bankanın %27,83 ile Emlak Katılım olduğu görülmektedir. Bu bankayı sırasıyla %23,05 ile Kuveyt Türk, %18,29 ile Vakıf Katılım, %17,85 ile Türkiye Finans, %14,90 ile Albaraka Türk ve %14 ile Ziraat Katılım izlemektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından belirlenen hedef sermaye yeterlilik oranının %12 olduğu dikkate alındığında, incelenen tüm bankaların bu eşik değer üzerinde bir performans sergilediği anlaşılmaktadır. Bu oranın altında kalan bankalara yeni şube açma ve temettü dağıtma gibi faaliyetlerde kısıtlamalar getirildiği bilinmektedir (BDDK, 2022).

2. Literatür

Katılım bankacılığı literatürü genel olarak finansal performans, karşılaştırmalı analizler ve sektörel gelişim dinamikleri etrafında şekillenmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde literatürün belirli tematik kümeler altında toplandığı ve farklı yaklaşımlar sunduğu görülmektedir.

İlk olarak, performans ve etkinlik odaklı çalışmalar, katılım bankalarının finansal yapısını ölçmeye yönelik analizlerden oluşmaktadır. Çetin ve Bıtırak (2010), Yayar ve Baykara (2012) ile Bağcı ve Esmer (2016) gibi çalışmalar, katılım bankalarının performanslarının banka bazında farklılaştığını ortaya koyarken; Doğan (2013), katılım ve konvansiyonel bankalar arasında kârlılık açısından benzerlik, ancak risk göstergeleri açısından farklılık bulunduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaların ortak noktası, katılım bankacılığını ağırlıklı olarak nicel performans göstergeleri üzerinden değerlendirmesi, ancak sistemin işleyiş mantarına ilişkin derinlemesine bir analiz sunmamasıdır.

İkinci olarak, karşılaştırmalı çalışmalar, katılım bankacılığının konvansiyonel bankacılığa göre konumunu belirlemeye odaklanmaktadır. Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) ile Gezen (2019), Gözkonan ve Küçükbay (2019) ve Özkan (2019) gibi çalışmalar, farklı yöntemler kullanmalarına rağmen benzer bir sonuca işaret etmektedir: katılım bankalarının performansı genellikle konvansiyonel bankalara kıyasla daha düşük veya orta düzeydedir. Bununla birlikte bu çalışmalar, performans farklarının nedenlerine ilişkin sınırlı açıklama sunmakta ve özellikle iş modeli farklılıklarının sonuçlara etkisini yeterince irdelememektedir.

Üçüncü olarak, güncel ve makro düzey çalışmalar, katılım bankacılığını daha geniş ekonomik çerçevede ele almaktadır. Ristevska (2020), kredi riski ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelerken; Emeç (2020) ve Çelik (2020) sektördeki büyüme dinamiklerine dikkat çekmiştir. Karakaya (2020) ve Bayram (2021) rekabet yapısını analiz ederken, Okan (2021) sistemin tarihsel gelişimini ortaya koymuştur. Bozkurt ve Ünal (2023) ise kredi riski ile kârlılık arasındaki ters yönlü ilişkiyi göstererek finansal kırılganlıklara vurgu yapmıştır. Bu çalışmalar, katılım bankacılığının sistem içindeki konumunu anlamaya katkı sağlamakla birlikte, mikro düzeyde işleyiş mekanizmalarını sınırlı ölçüde ele almaktadır.

Literatür genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmaların büyük ölçüde performans ölçümü ve büyüme analizine odaklandığı, ancak katılım bankacılığının alternatiflik iddiasını doğrudan işleyiş mekanizmaları üzerinden test eden çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle mevduat ve finansman yapısının sistemin özgünlüğü üzerindeki etkisini bütüncül biçimde ele alan analizlerin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurarak katılım

bankacılığını mevduat ve finansman işleyişi üzerinden incelemekte ve sistemin alternatiflik iddiasını teorik ve pratik boyutlarıyla eleştirel bir çerçevede değerlendirmektedir.

3. Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankaların Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu aşamasında konvansiyonel (fonksiyonel) bankalar ile katılım bankaları karşılaştırmalı bir şekilde ele alınarak aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. *Araştırmanın amacı, önemi ve araştırmanın yöntemi* bu kısımda detaylandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, katılım bankaları ile fonksiyonel bankalar arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri detaylı bir şekilde incelemektir. Günümüz finansal sektöründe, geleneksel bankacılık modelleri dışında çeşitli alternatif bankacılık yaklaşımları ve hizmet sağlayıcıları ortaya çıkmıştır. Katılım bankaları ve fonksiyonel bankalar da bu alternatif bankacılık modellerinden önemli örneklerdir. Bu çalışma, katılım bankaları ile fonksiyonel bankalar arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri anlamak için bir karşılaştırma yapmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bu bankaların kurumsal yapıları, faizsiz finans ve gelir modelleri, müşteri profilleri, ürün ve hizmetleri, regülasyon ve denetim süreçleri, risk yönetimi ve küresel yaygınlıkları gibi önemli alanlarda karşılaştırmalar yapılacaktır.

Bu çalışma, katılım bankacılığı ile fonksiyonel bankacılığı karşılaştırmalı bir çerçevede ele alarak, her iki modelin temel farklılıklarını ve benzerliklerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma, finansal hizmet sağlayıcıları ve düzenleyici kurumlar için alternatif bankacılık modellerinin avantaj ve sınırlılıklarının daha iyi anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Ayrıca katılım bankacılığının etik ve sürdürülebilir finans yaklaşımı ile fonksiyonel bankacılığın teknoloji odaklı yapısını birlikte değerlendirmesi, finansal sistemin dönüşüm dinamiklerine ilişkin bütüncül bir bakış açısı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra çalışma, finansal yenilikler ve dijitalleşmenin bankacılık sektörü üzerindeki etkilerini ortaya koyarak kurumların rekabet gücünü artırmalarına yönelik çıkarımlar sunmaktadır. Son olarak, sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk perspektifinden alternatif bankacılık modellerinin rolünü değerlendirmesi, finansal sistemin geleceğine yönelik politika ve strateji geliştirme süreçlerine katkı sağlamaktadır.

Bu çalışma, katılım bankacılığı sisteminin işleyişini ve katılım bankaları ile fonksiyonel bankalar arasındaki benzerlik ve farklılıkları incelemek amacıyla tasarlanmış olup, nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmış; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve ilgili bankaların faaliyet raporları ile literatürde yer alan akademik çalışmalar analiz edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiş ve katılım bankacılığı; iş modeli, müşteri profili, ürün ve hizmetler, risk yönetimi, regülasyon ve finansal göstergeler açısından sistematik olarak incelenmiştir. Ayrıca 2017–2021 dönemine ait finansal veriler kullanılarak sektörün gelişimi karşılaştırmalı bir çerçevede ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, teorik ve tanımlayıcı nitelikte olup, mevcut durumu ortaya koymayı ve literatürdeki boşluğu işleyiş temelli bir analizle doldurmayı amaçlamaktadır.

3.1. Tanım ve Amaç Açısından

Katılım bankaları, İslami finans prensiplerine dayalı olarak faaliyet gösteren ve faizsiz finansal hizmetler sunan kurumlardır. Bu sistem, faiz (riba) yasağı, belirsizlikten kaçınma (garar), spekülasyonun sınırlandırılması ve riskin taraflar arasında paylaşılması gibi temel ilkelere dayanmaktadır. Katılım bankalarının temel amacı, finansal işlemleri bu prensipler çerçevesinde gerçekleştirerek bireylerin ve işletmelerin finansal ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu kapsamda, katılım hesapları, kâr-zarar ortaklığına dayalı finansman, kiralama ve ticaret temelli işlemler gibi araçlar kullanılmaktadır. Ayrıca katılım bankaları, yalnızca finansal hizmet sunmakla sınırlı kalmayıp, sosyal adalet, gelir dağılımı ve sürdürülebilirlik gibi toplumsal hedeflere de katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Fonksiyonel bankalar ise belirli bir finansal hizmet veya işlev üzerine uzmanlaşmış kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel bankacılık modelinden farklı olarak bu kurumlar, geniş kapsamlı hizmetler sunmak yerine ödeme sistemleri, dijital bankacılık, kredi değerlendirme veya yatırım hizmetleri gibi spesifik alanlara odaklanmaktadır. Bu bankaların temel amacı, ilgili finansal hizmetleri daha hızlı, düşük maliyetli ve kullanıcı odaklı bir şekilde sunmaktır. Teknolojik altyapıyı etkin biçimde kullanan fonksiyonel bankalar, finansal hizmetlere erişimi kolaylaştırmakta ve müşteri deneyimini geliştirmektedir. Bu yönüyle söz konusu kurumlar, finansal sistem içerisinde yenilikçi ve tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir.

3.2. Kurumsal Yapı

Katılım bankalarının kurumsal yapısı, İslami finans prensiplerine uygun olarak faaliyet gösteren kamu veya özel bankalardan oluşmaktadır. Bu bankalar, faaliyetlerini faiz yasağı ve risk paylaşımı ilkeleri çerçevesinde yürütmekte olup, ilgili düzenleyici otoritelerin denetimine tabidir. Kurumsal yapı, şeffaflık, hesap verebilirlik ve adalet ilkeleri üzerine kurulmuş olup, finansal karar alma süreçlerinde bu değerler belirleyici olmaktadır. Yönetim yapısı, geleneksel bankalara benzer şekilde yönetim kurulu ve üst yönetimden oluşmakta; ancak karar alma süreçlerinde İslami finans ilkelerine uygunluk gözetilmektedir. Bu bağlamda katılım bankaları, müşteri ile banka arasında kâr-zarar paylaşımına dayalı ilişkiler kurarak farklı bir kurumsal işleyiş sergilemektedir.

Fonksiyonel bankaların kurumsal yapısı ise genellikle belirli finansal hizmetlere odaklanan özel bankalar veya finansal teknoloji (fintech) şirketlerinden oluşmaktadır. Bu kurumlar, geleneksel bankacılık modelinden farklı olarak daha esnek ve teknoloji odaklı bir organizasyon yapısına sahiptir. Dijital platformlar üzerinden hizmet sunan fonksiyonel bankalar, düşük maliyetli iş modelleri ve hızlı karar alma süreçleri ile öne çıkmaktadır. Bu yapı, finansal hizmetlerin daha erişilebilir ve kullanıcı odaklı şekilde sunulmasını sağlarken, aynı zamanda yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine imkân tanımaktadır. Dolayısıyla fonksiyonel bankalar, finansal sistem içerisinde tamamlayıcı ve dönüşümü hızlandırıcı bir rol üstlenmektedir.

3.3. Faizsiz Finans ve Gelir Modeli

Katılım bankaları, faaliyetlerini faizsiz finans prensipleri doğrultusunda yürüten ve gelir elde etme süreçlerinde faiz yerine alternatif finansman yöntemlerini kullanan kurumlardır. Bu sistemde temel gelir modelleri; kâr-zarar paylaşımına dayalı ortaklık yapıları, varlığa dayalı satış (murabaha) ve finansal kiralama (icara) gibi yöntemlerden oluşmaktadır. Söz konusu modellerde banka ile müşteri arasında risk ve getiri paylaşımı esas alınmakta, böylece finansal işlemler reel ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle katılım bankacılığı, sabit getirili faiz temelli yapıdan ayrılarak daha çok ortaklık ve ticaret temelli bir finansman anlayışı sunmaktadır.

Fonksiyonel bankalar ise gelir modelini belirli finansal hizmetler üzerinden elde edilen işlem ücretleri ve komisyonlara dayandırmaktadır. Bu kurumlar, ödeme sistemleri, para transferi, kredi değerlendirme ve yatırım hizmetleri gibi spesifik alanlara odaklanarak faaliyet göstermektedir. Dijital altyapıyı etkin şekilde kullanan fonksiyonel bankalar, düşük maliyetli iş modelleri sayesinde daha hızlı ve kullanıcı odaklı hizmet sunabilmekte, gelirlerini büyük ölçüde hizmet temelli ücretlendirme üzerinden sağlamaktadır.

Örnek olarak katılım bankalarından olan Türkiye Finans Katılım Bankası ile; Konvansiyonel Bankalardan olan T.C. Ziraat Bankası AŞ'de 100.000 TL 31 gün vade ile katılım hesabı ve vadeli hesap açan veya 240.000 TL, 24 ay vadeli Taşıt Finansman Kredisi kullanan iki müşterinin kazanç ve kayıplarını tablo yardımıyla hesaplayalım.

Tablo 6: Katılım ve konvansiyonel bankalarda örnek kredi işleyişi hesaplama tablosu

	Katılım Hesabı	Vadeli Hesap
Para Birimi	TL	TL
Anapara	100.000 TL	100.000 TL
Vade	31 gün	31 gün
Tip	95/5	-
Brüt Getiri Oranı	16,76	%30
Net Getirisi	1.352,35 TL	2.420,55 TL
	Katılım Bankasında Taşıt Kredisi	Konvansiyonel Bankasında Taşıt Kredisi
Para Birimi	TL	TL
Kullanılacak kredi Miktarı	240.000	240.000
Vade	24	24
Aylık Taksit	15.600,93	14.859,28
Kar Oranı/Faiz Oranı	3,01 TL(Aylık)	2,65 TL(Aylık)
Toplam Ödenecek Miktar	356.622,72 TL	353.315,38 TL

Yukarıdaki tabloda 240.000 TL, 24 ay vadelerle hem Katılım Bankasından hem de Konvansiyonel Bankasından Taşıt kredisi kullanan iki müşterinin örneği gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Konvansiyonel Bankasından kredi kullanan müşteri hem aylık ödeyeceği taksit miktarı hem de toplamda ödeyeceği miktar daha azdır. Dolayısıyla maddi açıdan müşteri için Konvansiyonel bankası tercih sebebi sayılabilir.

3.4. Müşteri Profili

Katılım bankalarının müşteri profili, ağırlıklı olarak İslami finans prensiplerine uygun hizmet talep eden birey ve kurumlardan oluşmaktadır. Bu müşteriler, faiz yasağına duyarlılık gösteren, finansal işlemlerinde etik değerleri ve sosyal sorumluluk ilkelerini gözetten bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda katılım bankaları, yalnızca dini hassasiyetlere sahip müşterilere değil, aynı zamanda adil gelir dağılımı, sürdürülebilirlik ve reel ekonomiye dayalı finans anlayışını benimseyen yatırımcılara da hitap etmektedir.

Fonksiyonel bankaların müşteri profili ise daha çok dijital odaklı, teknolojiye uyumlu ve hızlı hizmet beklentisi olan bireylerden oluşmaktadır. Bu müşteriler, finansal işlemlerde erişilebilirlik, kullanım kolaylığı ve düşük maliyet gibi unsurları ön planda tutmakta; mobil bankacılık ve dijital platformlar üzerinden sunulan hizmetleri tercih etmektedir. Bu yönüyle fonksiyonel bankalar, özellikle genç ve teknolojiye entegre kullanıcı kitlesine hitap ederek finansal hizmetlerde kullanıcı deneyimini merkeze alan bir yaklaşım sergilemektedir.

3.5. Ürün ve Hizmetler

Katılım bankaları, faaliyetlerini İslami finans prensipleri doğrultusunda yürüterek faizsiz finansal ürün ve hizmetler sunmaktadır. Bu kapsamda başlıca ürünler; kâr-zarar paylaşımına dayalı finansman, katılım hesapları, yatırım fonları, ortaklık modelleri ve finansal kiralama işlemlerinden oluşmaktadır. Söz konusu hizmetlerde faiz yerine ticaret, kira ve ortaklık temelli yöntemler kullanılmakta; böylece finansal işlemler reel ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirilmektedir. Katılım bankaları bu yönüyle, müşterilerin tasarruflarını faizsiz bir şekilde değerlendirmelerine ve finansman ihtiyaçlarını alternatif modellerle karşılamalarına imkân tanımaktadır.

Fonksiyonel bankalar ise belirli finansal hizmetlere odaklanan ve ağırlıklı olarak dijital platformlar üzerinden faaliyet gösteren kurumlardır. Bu bankalar, ödeme sistemleri, para transferi, dijital bankacılık uygulamaları, kredi kartları ve yatırım hizmetleri gibi spesifik alanlarda hizmet sunmaktadır. Teknolojik altyapıyı etkin biçimde kullanan fonksiyonel bankalar, düşük maliyetli, hızlı ve kullanıcı odaklı çözümler geliştirerek özellikle dijitalleşmeye yatkın müşteri kitlesine hitap etmektedir.

3.6. Regülasyon ve Denetim

Katılım bankaları, faaliyetlerini İslami finans prensipleri doğrultusunda yürüten kurumlar olup, bu kapsamda hem genel bankacılık düzenlemelerine hem de katılım bankacılığına özgü ilave denetim mekanizmalarına tabidir. Bu bankalar, faiz yasağı ve diğer İslami finans ilkelerine uygunluk açısından özel düzenleyici çerçeveler içinde faaliyet göstermekte ve çoğu ülkede bu uygunluğu denetleyen danışma kurulları veya yetkili otoriteler tarafından gözetilmektedir. Bu yapı, katılım bankalarının finansal işlemlerinde şeffaflık, hesap verebilirlik ve ilkelere uygunluk sağlamayı amaçlamaktadır.

Fonksiyonel bankalar ise genel bankacılık mevzuatı çerçevesinde faaliyet göstermekle birlikte, özellikle finansal teknoloji temelli olanlar için bazı ülkelerde özel düzenlemelere tabi olabilmektedir. Bu kurumlar, merkez bankaları ve düzenleyici otoriteler tarafından denetlenmekte olup, risk yönetimi, veri güvenliği ve tüketici korunması gibi alanlarda standartlara uymak zorundadır. Bu bağlamda fonksiyonel bankalar, yenilikçi yapıları ile esnek düzenleyici çerçeveler içinde faaliyet gösterirken, finansal sistemin güvenliği açısından denetim altında tutulmaktadır.

3.7. Risk Yönetimi

Katılım bankaları, risk yönetimini faizsiz finans prensipleri çerçevesinde yürütmekte olup, bu süreçte kâr-zarar paylaşımına dayalı modelleri esas almaktadır. Bu yapıda kredi ve finansman işlemlerinde risk, banka ile müşteri arasında paylaşılmakta; böylece taraflar arasında ortaklık temelli bir ilişki kurulmaktadır. Katılım bankaları, kredi, piyasa, likidite ve operasyonel riskleri yönetirken hem finansal istikrarı hem de İslami ilkelere uygunluğu gözetmektedir. Bu yaklaşım, riskin tek taraflı aktarımı yerine paylaşımını esas alarak sistemin temel karakteristiğini oluşturmaktadır.

Fonksiyonel bankalar ise risk yönetimini büyük ölçüde teknoloji odaklı araçlar üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda kredi puanlama sistemleri, veri analitiği ve dolandırıcılık önleme mekanizmaları temel araçlar olarak öne çıkmaktadır. Dijital platformlar üzerinden faaliyet gösteren bu kurumlar, özellikle siber güvenlik, veri gizliliği ve operasyonel risklere karşı gelişmiş teknolojik çözümler kullanmaktadır. Bu yönüyle fonksiyonel bankaların risk yönetimi yaklaşımı, finansal risklerin yanı sıra teknoloji kaynaklı risklerin etkin şekilde kontrol edilmesine dayanmaktadır.

3.8. Küresel Yaygınlık

Katılım bankaları, faizsiz finans prensipleri doğrultusunda faaliyet gösteren kurumlar olup, özellikle İslam ülkeleri ve Müslüman nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaygınlaşmıştır. Bu durum, söz konusu bankaların İslami hassasiyetlere uygun finansal hizmet sunma amacıyla tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye, Malezya, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde katılım bankacılığı, finansal sistem içerisinde önemli bir yer edinmiş ve kurumsal bir yapı kazanmıştır.

Fonksiyonel bankalar ise dijitalleşmenin sağladığı imkânlar sayesinde coğrafi sınırlardan büyük ölçüde bağımsız olarak faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar, dijital platformlar ve mobil uygulamalar aracılığıyla küresel ölçekte hizmet sunabilmekte ve farklı ülkelerdeki müşterilere erişim sağlayabilmektedir. Bu yönüyle fonksiyonel bankalar, fiziksel şube yapısına dayalı geleneksel bankacılık anlayışından ayrılarak sınır ötesi finansal hizmet sunumunu mümkün kılmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, faizsiz bankacılık sisteminin işleyişini Türkiye'deki kamu katılım bankaları örneğinde inceleyerek, katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılık arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, katılım bankacılığının teorik olarak kâr-zarar paylaşımına dayalı, reel ekonomi ile ilişkili ve etik temelli bir finansman modeli sunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, katılım bankacılığının teorik üstünlüklerine vurgu yapan çalışmalarla (Khan, 1986; Iqbal, 1997) uyumludur.

Bununla birlikte, uygulama boyutunda katılım bankalarının fon kullandırma süreçlerinde ağırlıklı olarak ticaret temelli ve sabit getiriye andıran yöntemlere yöneldiği tespit edilmiştir. Bu durum, literatürde katılım bankacılığının pratikte konvansiyonel bankacılığa yakınsadığını ileri süren çalışmalarla (Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) ile Gezen (2019)) paralellik göstermektedir. Özellikle performans odaklı çalışmaların katılım bankalarının beklenen düzeyde farklılaşmadığını ortaya koyması, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar, teorik çerçeve ile uygulama arasındaki ayrışmanın literatürde giderek daha fazla vurgulanan bir konu olduğunu teyit etmektedir. Öte yandan fonksiyonel bankaların teknoloji odaklı iş modelleri ile finansal hizmetlerin sunum biçimini dönüştürdüğü görülmektedir. Bu durum, finansal sektörde rekabetin yalnızca ürün bazlı değil, aynı zamanda dijitalleşme ve kullanıcı deneyimi üzerinden şekillendiğini ortaya koyan güncel çalışmalarla örtüşmektedir. Bu bağlamda fonksiyonel bankaların yükselişi, finansal sistemin dönüşüm dinamiklerini anlamak açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Katılım bankaları ile fonksiyonel bankalar arasındaki farklılıkların; iş modeli, müşteri profili, ürün yapısı ve risk yönetimi gibi boyutlarda belirginleştiği görülmektedir. Ancak her iki modelin de finansal sistem içerisinde tamamlayıcı bir rol üstlendiği ve farklı müşteri segmentlerine hitap ettiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu, finansal sistemin tek tip bir yapıdan ziyade çok katmanlı ve çeşitlenmiş bir yapıya evrildiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, katılım bankacılığının sürdürülebilir bir alternatif finans modeli olarak güçlenebilmesi için kâr-zarar paylaşımına dayalı uygulamaların artırılması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ve finansal inovasyonun desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca dijitalleşme sürecine entegrasyonun artırılması, katılım bankalarının rekabet gücünü yükseltecektir. Bu çalışma, literatürde sınırlı sayıda ele alınan işleyiş temelli bir analiz sunarak katılım bankacılığının alternatiflik iddiasını uygulama düzeyinde tartışmaya açmaktadır. Gelecek çalışmalarda, bu ilişkinin ampirik yöntemlerle test edilmesi, literatüre daha güçlü katkılar sağlayacaktır.

Etik Kurul Bilgileri Beyanı

Eğer etik kurul gerektiren bir çalışma yaptıysanız bunu burada belirtiniz. Eğer etik kurul kararı gerektirmeyecek bir çalışma yaptıysanız, *'tarafımızca yapılan bu bilimsel araştırmada etik kurul kararı gerektirecek herhangi bir faaliyet/çalışma bulunmamaktadır'* ifadesini belirtiniz.

Kaynakça

- Alpay, S., & Hassan, M. K. (2007, November). A Comparative Efficiency Analysis Of Interest Free Financial Institutions And Conventional Banks: A Case Study On Turkey. In *Economic Research Forum* (Pp. 1-18). <https://www.researchgate.net/profile/M-Kabir-Hassan/publication/46453486>
- Batir, T. E., Volkman, D. A., & Gungor, B. (2017). Determinants Of Bank Efficiency In Turkey: Participation Banks Versus Conventional Banks. *Borsa Istanbul Review*, 17(2), 86-96. <https://doi.org/10.1016/j.bir.2017.02.003>
- Bayındır, S. (2015). Fıkhi ve İktisadi açıdan İslami Finans (Para ve Sermaye Piyasaları)
- Bayram, E. (2021). Türkiye'deki Katılım Bankalarının CRITIC Temelli EDAS Yöntemiyle Performans Değerlendirmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 55-72. DOI: 10.14784/marufacd.879171
- Berger, A. N., & Mester, L. J. (1999). What Explains the Dramatic Changes in Cost and Profit Performance of the U.S. Banking Industry? (February 1999). Working Paper No. 99-1, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.155611>
- Berger, A. N., Dai, Q., Ongena, S., & Smith, D. C. (2003). To What Extent Will The Banking Industry Be Globalized? A Study Of Bank Nationality And Reach In 20 European Nations. *Journal Of Banking & Finance*, 27(3), 383-415. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(02\)00386-2](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(02)00386-2)
- Bozkurt, M. İ., & Ünal, T. Ü. (2023). Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların Kredi Yoğunlaşması Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 24(1), 499-528. <https://doi.org/10.31671/doujournal.1083017>
- Çelik, S. (2020). Türk katılım bankacılığı sektöründe performans analizi: Bütünleşik CRITIC ve MABAC uygulaması. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD)*, 6(2), 312-335. <https://izlik.org/JA58TF49LK>
- Çetin, A. C., & Bıtrak, İ. A. (2010). Banka Karlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarında Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 75-92. <https://izlik.org/JA72KE45FX>
- Dahduli, M. S. (2009). Islamic Banking And Economic Development. *Available At SSRN 1616624*.
- Doğan, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 175-188. <https://izlik.org/JA59EM85HH>
- Emeç, Ö. (2020). Yeni Dünya ve Yeni Finans "Ortaklık Temelli Finansman ve Katılım Bankaları". *İstanbul. Albaraka Yayınları*.
- Erol, C., Baklaci, H. F., Aym, B., & Tunç, G. (2014). Performance Comparison Of Islamic (Participation) Banks And Commercial Banks In Turkish Banking Sector. *Euromed Journal Of Business*. <https://doi.org/10.1108/EMJB-05-2013-0024>
- Esmer, Y., & Bağcı, H. (2016). Katılım bankalarında finansal performans analizi: Türkiye örneği-Financial performance analysis of participation banks: The case of Turkey. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, 8(15), 17-30. <https://doi.org/10.20875/sb.65174>
- Farooq, M., & Ahmed, M. M. M. (2013). Musharakah Financing: Experience Of Pakistani Banks. *World Applied Sciences Journal*, 21(2), 181-189. DOI: 10.5829/idosi.wasj.2013.21.2.2387
- Gezen, A. (2019). Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının Entropi ve WASPAS yöntemleri ile performans analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 213-232. <https://doi.org/10.25095/mufad.625812>
- Ghossoub, E. (2016). Commercial Banks, Credit Unions, and Monetary Policy. College of Business, University of Texas at San Antonio. <https://econpapers.repec.org/paper/tsawpaper/0174eco.htm>
- Goglio, S., & Kalmi, P. (2017). Credit Unions And Co-Operative Banks Across The World. *The Oxford Handbook Of Mutual, Co-Operative, And Co-Owned Business*. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=f6CPDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT127&dq=Credit+Unions+>
- Gözkonan, Ü. H., & Küçükbay, F. (2019). Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların ÇKKY Yöntemleri İle Performans Değerlendirilmesi: TOPSİS ile Gri İlişkisel Analiz Yöntemleri İle Karşılaştırmalı Analiz. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, (25). DOI: 10.18092/ulikidince.538666
- Gümüş, F. B., & Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe 2014 Yılı Verileri İle Stres Testi Uygulaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 230-260. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=690075>
- Iqbal, Z. (1997). Islamic financial systems. *Finance and development*, 34, 42-45.

- Karakaya, A. (2020). Bulanık Karar Verme Yaklaşımıyla Katılım Bankaları Finansal Performansı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 99-122. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.577236>
- Karamustafa, K.& Yıldırım, M. (2007) Tüketicilerin bireysel Banka tercihinine ilişkin Kayseri ilinde yapılan bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:2, 3:56-92 <https://izlik.org/JA23BT74XN>
- Karapınar, A., & Dogan, I. C. (2015). An Analysis On The Performance Of The Participation Banks İn Turkey. *Accounting And Finance Research*, 4(2), 24-33. <http://dx.doi.org/10.5430/afr.v4n2p24>
- Karbhari, Y., Naser, K., & Shahin, Z. (2004). Problems And Challenges Facing The Islamic Banking System İn The West: The Case Of The UK. *Thunderbird International Business Review*, 46(5), 521-543. <https://doi.org/10.1002/tie.20023>
- Kartal, F. (2012). Interest-Free Banking İn The World And A Financial Analysis of The Turkey Experience. *International Research Journal Of Finance And Economics*, 93, 183-201. <https://www.researchgate.net/profile/Reem-Al-Khasawneh/publication/281766840>
- Khan, M. S., ve Mirakhor, A. (1986). The Framework And Practice Of Islamic Banking. *Finance And Development*, 23(3), 32 <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/view/journals/022/0023/003/article-A009-en.pdf>
- Kuveyt Türk. <https://www.kuveytturk.com.tr>
- Metwally, M. M. (1997). Differences Between The Financial Characteristics of Interest-Free Banks And Conventional Banks. *European Business Review*. <https://doi.org/10.1108/09555349710162607>
- Nking, U. B. (2019). Commercial Banks, Savings Banks, Cooperative Banks, And Credit Unions. *The Oxford Handbook Of Banking*, 321. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=Kye3DwAAQBAJ&oi>
- Okan, N. (2021). Katılım bankacılığının tarihsel gelişimi ve seçilmiş ekonomik değişkenlerle ilişkisi: Türkiye ve Kuveyt örneği. <https://hdl.handle.net/11492/6054>
- Okumuş, H. (2005). Interest-Free Banking İn Turkey: A Study Of Customer Satisfaction And Bank Selection Criteria. *Journal Of Economic Cooperation*, 26(4), 51-86.
- Polat, A., Yesilyaprak, M., & Kaya, R. (2014). Understanding Islamic Bank Selection Of Customers: A Field Research From Turkish Participation Banks. *International Journal Of Financial Research*, 5(4), 22. <http://dx.doi.org/10.5430/ijfr.v5n4p22>
- Ristevska, M. (2020). Determinants of non-performing loans and the relationship with macroeconomic factors: Evidence from Southeastern Europe. *Journal of Contemporary Economic and Business Issues*, 7(1), 57-76. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=849378>
- Shawtari, F. A. M. (2018). Ownership Type, Bank Models, And Bank Performance: The Case Of The Yemeni Banking Sector. *International Journal Of Productivity And Performance Management*. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-01-2018-0029>
- TBB (2023) Türkiye Bankalar Birliği Banka ve Bankaların Şube Sayıları, https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri Erişim Tarihi 17.06.2023
- TBB (2023) Türkiye Bankalar Birliği İstatistik Raporlar. <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistikraporlar/59>, Erişim Tarihi, 12 Haziran 2023
- TBB, (2023), Türkiye Bankalar Birliği https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1575/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Mart_2021.pdf. Erişim Tarihi, 05.04.2023
- TKKB (2023) Türkiye Katılım Bankaları Birliği, https://tkbb.org.tr/Documents/tkbbayinlari-97/TKBB_2017_TR-Final.pdf, Erişim Zamanı 10 Temmuz 2023 https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1575/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Mart_2021.pdf
- TKKB (2023) Türkiye Katılım Bankaları Birliği, <https://tkbb.org.tr/Documents/tkbbayinlari-97/Katilim-Bankalari-2018-.pdf>, Erişim Zamanı: 15 Temmuz 2023
- Vakıf Katılım. www.vakifkatilim.com.tr. 2022 yıl sonu verileri. Erişim tarihi: 06.06.2023
- Yayar, R., & Baykara, H. V. (2012). TOPSIS yöntemi ile katılım bankalarının etkinliği ve verimliliği üzerine bir uygulama. *Business and Economics Research Journal*, 3(4), 21-42.
- Yousefi, M., Abizadeh, S., & McCormick, K. (1997). Monetary Stability And Interest-Free Banking: The Case Of Iran. *Applied Economics*, 29(7), 869-876. <https://doi.org/10.1080/000368497326525>